

Pentru a înțelege limpede lucrurile, să cercetăm cum se exprimă în problema dată:

1. Sfânta Scriptură a Vechiului Testament.

2. Sfânta Scriptură a Noului Testament.

3. Sfinții Părinți.

4. Cărțile de slujbă ale Bisericii Ortodoxe.

5. Biserica Ortodoxă, care, prin sinoade, și-a apărat pozițiile sale dogmatice atât în disputele hristologice, cât și prin condamnarea eresurilor.

În cele din urmă, ne vom strădui ca, pe temelia rezultatelor la care vom ajunge, să facem o analiză critică a celor două teorii opuse – cea juridică și cea etică –, pentru ca în încheiere să tragem concluziile care se impun.

Planul studiului nostru se va dezvolta, prin urmare, conform celor șase puncte enunțate mai sus.

1.

Sfânta Scriptură a Vechiului Testament și Răscumpărarea

Înainte de toate trebuie să re-marcăm faptul că, pentru învățătura Ortodoxă, Sfânta Scriptură a Vechiului și cea a Noului Testament sunt indisolubil legate una de cealaltă. Aceasta este revelația Unicului și Adevăratului Dumnezeu. Și dacă Vechiul Testament ne deschide jertfelnicul părtășiei cu Dumnezeu, Noul Testament ne conduce în însăși Sfânta Sfintelor a acestei părtășii cu Dumnezeu. Cuvântul lui Dumnezeu, prin treptata lui purtare de grijă, ne descoperă voia lui Dumnezeu și tainele mântuirii noastre. Vechiul Testament este călăuză spre Hristos (Galateni 3, 24), el reprezintă pregătirea pentru așteptata Răscumpărare, iar Noul Testament reprezintă Răscumpărarea însăși și arată limpede adâncimea bi-

necuvântatelor și nespuselor ei roade pentru oameni.

Atât în Vechiul Testament, cât și în Scriptura Nouului Testament Dumnezeu este reprezentat ca drept și iubitor, *dreptatea și iubirea* fiind însușirile imanente ale ființei Lui. Dreptatea dumnezeiască îmbracă următoarele noțiuni: 1. Dreptatea în sens *juridic* (Isaia 5, 16; Psalmi 9, 8-9); 2. Dreptatea în înțelesul ei *etic* (I Ioan 3, 7) și 3. Îndreptățirea în înțeles *dogmatic* (Ieremia 23, 6).

Drept ești, Doamne, și drepte sunt judecățile Tale – spune Psalmistul (Psalmi 118, 137; vezi și Ieșirea 32, 4). *Dreptatea Ta este dreptate în veac și legea Ta adevărul* (Psalmi 118, 142).

Împreună cu dreptatea, în Vechiul Testament merge nedespărțită și *dragostea cea dumnezeiască*, numită fie *bunătate*, fie *milă*. *Gustați și vedeți că bun este Domnul* (Psalmi 33, 9). *Lăudați pe Domnul, că este bun, că în veac este mila Lui* (Psalmi 117, 1; Psalmi 135, 3).

Iar în Psalmul 24, versetul 9 sunt subliniate în același timp două asemenea însușiri de temelie ale lui Dumnezeu: *Bun și drept este Domnul, pen-*

tru aceasta lege va pune celor ce greșesc în cale.

Aceste două însușiri ale ființei dumnezeiești transpar încă din primele pagini ale Bibliei, unde este zugrăvită purtarea de grijă a lui Dumnezeu față de primii oameni. Îndată după zidirea acestora, Dumnezeu le dă poruncă să nu mănânce din roadele pomului cunoștinței binelui și răului (Facerea 2, 17). Ce reprezintă oare această poruncă, dacă nu *manifestarea iubirii lui Dumnezeu* față de om? Căci ea mărturisește dumnezeiasca grijă de a conduce cununa creației pe calea desăvârșirii. După adâncă cugetare a Sfântului Grigorie de Nyssa, prin porunca dată, omul, creat după chipul lui Dumnezeu, trebuia să năzuiască să ajungă la asemănarea cu Dumnezeu pe care încă nu o avea. Această primă dumnezeiască poruncă a deschis înaintea lui Adam și a Evei posibilitatea de a ieși din inerția inițială pentru a se avânta pe calea creatoare dăruită lor – calea singurei demnități a omului, rânduit cu voie liberă. Această poruncă plină de iubire a fost hărăzită să impulsioneze pe primii oameni să se ridice treptat din starea lor morală de neutralitate – necunoscând

ei nici binele, nici răul – către starea dreptății active, din starea copilului nevinovat către starea matură a înfăptuirii binelui, din starea dăruitei nevinovății către treapta sfințeniei dobândite. Căci sfințenia este sinonimă cu desăvârșirea asemănării cu Dumnezeu, poruncită omului (Leviticul 19, 2).

Până la căderea în păcat, Adam nu a cunoscut însă, nici nu a gustat cu adevărat, plinătatea fericirii pentru care a fost creat. Fericirea întru Dumnezeu trebuia să o atingă prin voia liberă, dăruită lui de Dumnezeu. Prin supunerea de bună voie a făpturii omenești către voia cea bună a Creatorului se înfăptuiește virtutea, iar prin aceasta se atinge fericirea. Căci contopirea acestor voințe conduce către părtășie întru dragoste, după cuvintele cele nemincinoase ale Mântuitorului adresate sufletului omenesc: *Dacă păziți poruncile Mele, veți rămâne întru iubirea Mea, după cum și Eu am păzit poruncile Tatălui Meu și rămân întru iubirea Lui* (Ioan 15, 10). Despărțirea acestor voințe rupe legăturile dragostei (Ioan 14, 24).

În dragostea Sa către om, Dumnezeu a dorit ca omul să fie părtaș la

dragostea Lui. Însă, pentru a fi părtaș ei, omul ar fi trebuit să împlinească voia lui Dumnezeu. Prima manifestare a voii dumnezeiești celei bune a fost cea dintâi poruncă dată omului. De aceea, pe bună dreptate, ea poate fi numită expresia *dumnezeieștii iubiri* față de om. Prin împlinirea acestei porunci omul ar fi urmat să înceapă să guste și să înțeleagă cât de bun este Domnul (Psalmi 33, 9). Gustarea din bunătatea și dragostea cea dumnezeiască alcătuiește însăși ființa fericirii duhovnicești. Adam și Eva au pre-gustat aceasta, însă nu au experiat-o cu adevărat. Dar nici nu ar fi putut să experimenteze pe deplin această fericire până la cercarea voii lor.

Prima poruncă dumnezeiască a fost însă manifestarea nu doar a dumnezeieștii iubiri, ci și a *dumnezeieștii dreptăți*. Fiecare poruncă dumnezeiască este îndeobște manifestare a dumnezeieștii dreptăți, căci, după scurta, dar expresiva definiție a Sfântului Teofan Zăvorâtul, „dumnezeiasca dreptate o constituie înseși poruncile”, deoarece izvorăsc din Dumnezeu, Care întru ființa Lui este drept și sfânt. Aceasta o exprimă într-un chip minunat Psal-

mistul prin cuvintele: *Drept ești, Doamne, și drepte sunt judecățile Tale. Poruncit-ai cu dreptate mărturiile Tale și cu tot adevărul* (Psalmi 118, 137-138).

De ce ne dă Dumnezeu poruncile Sale? Ca să avem părtășie cu dreptatea și cu sfințenia Lui, în care se află ascuns zălogul fericirii vieții noastre veșnice; cu alte cuvinte, ca să ne facă vii prin poruncile Sale (Psalmi 118, 40), ca să viem prin acestea (Psalmi 118, 50). Cuvintele Lui sunt Duh și Viață (Ioan 6, 63), *cuvinte de viață* (Faptele Apostolilor 7, 38). Împlinirea dumnezeieștilor porunci ne conduce la viața veșnică (Matei 19, 17).

Modul în care împlinirea dumnezeieștilor porunci ne face părtași la Însuși Dumnezeu, Care este Viață și Dătător de viață (Ioan 5, 26), ni-l lămură cel mai bine Sfântul Marcu Ascetul, prin cuvintele: „Domnul este ascuns întru poruncile Sale, iar cei care-L caută Îl vor afla în măsura în care împlinesc aceste porunci.” Aceasta înseamnă că cei care împlinesc poruncile lui Dumnezeu, prin împlinirea lor, parcă spărgând coaja acestora, află ascuns întru ele pe Acela Care este Viața, pe Dătătorul de Viață.

Prin urmare în prima poruncă a lui Dumnezeu se ascundea atât dumnezeiasca dreptate, cât și dumnezeiasca dragoste. Dacă ar fi împlinit-o, omul ar fi putut din starea lui de nepăcățuire să devină drept, căci ar fi avut părtășie cu dreptatea lui Dumnezeu, ascunsă în poruncă, după cuvintele Apostolului: *Cel ce săvârșește dreptatea este drept, precum Acela drept este* (I Ioan 3, 7). Dacă ar fi împlinit-o, omul ar fi urmat să devină, din fericirea hărăzită lui, fericit cu adevărat, căci ar fi urmat să se împărtășească de dragostea lui Dumnezeu cuprinsă în poruncă, după cuvintele Psalmistului: *Feriți-vă cei ce păzesc judecata și fac dreptate în toată vremea* (Psalmi 105, 3).

După cum împlinirea voii dumnezeiești este purtătoare de viață și de binecuvântare (Ieșirea 11, 27), tot astfel și călcarea dumnezeieștilor porunci aduce blestemul (Ieșirea 11, 28) și moartea (Isaia 1, 20), căci înstrăinează de Dumnezeu, Izvorul binecuvântării și al vieții (Ieremia 17, 13). Înțeleptul Solomon nu fără de temeii povățuiește: *Cel ce umblă după dreptate ajunge la viață, iar cel ce fuge după rău, la moarte* (Pilde 11, 9; 12, 28).

Omul nu a ascultat însă de Dumnezeu, a călcat voia Lui și a păcătuit foarte grav față de dreptatea Lui. Astfel, el singur s-a despărțit de Izvorul vieții și a început îndată să sece duhovnicește, precum seacă pârâiașul căruia îi este întreruptă legătura cu izvorul. Neîmplinirea dumnezeieștii dreptăți l-a condus chiar până la acelea care sunt potrivnice lui Dumnezeu și de care Acesta a dorit să-l ferească pe om. Dumnezeiasca dreptate a vrut să-l facă drept, însă încălcarea ei l-a făcut pe om *păcătos*. Acesta a dorit să-i aducă binecuvântare; însă omul, prin nesocotirea ei, și-a atras el însuși *blestemul* (Facerea 3, 17; 4, 11). Dumnezeiasca dreptate a dorit să-l conducă la viața cea veșnică, însă el, prin încălcarea ei, și-a pricinuit moartea (Facerea 2, 17).

Păcatul, blestemul și moartea sunt roada întrebuițării rele a voii sale libere, deci ele trebuie înțelese nu ca o răzbunare a lui Dumnezeu din pricina neascultării omului, ci ca rele pe care însuși omul și le-a atras prin împotrivirea lui față de voia lui Dumnezeu. Iar împotrivirea și-a însușit-o prin încălcarea legilor firii. Dacă mergi împotriva acestora, ele se vor răzbuna

și te vor pedepsi. Explicația este următoarea: legile acționează necruțător, de neînduplecat, în mod mecanic, pentru că sunt oarbe, dumnezeiasca dreptate pedepsind greșelile sub înțeleapta conducere a Proniei dumnezeiești. În necercetatele adâncimi ale acestei Pronii strălucește, pentru ochii celor ce cred, lumina cea mângâietoare a iubirii dumnezeiești, care este unită cu dreptatea și întotdeauna cu un scop bun îndreaptă pe cel păcătos, ca acesta să înțeleagă, din propria experiență că de păcat sunt legate chinurile și că doar în urmarea dumnezeieștii dreptăți putem afla bucuria.

După păcătuirea înaintea lui Dumnezeu, omul nu a mai putut să rămână în raiul părtășiei celei pline de bucurie, mai cu seamă din pricina evidenței lui lipse de căință (Facerea 3, 12). El a trebuit și cu trupul să părăsească acel loc lipsit de păcat, după ce ieșise mai întâi duhovnicește din rai. Biblia subliniază acest lucru, spunând foarte simplu: *L-a scos Domnul Dumnezeu din grădina cea din Eden* (Facerea 3, 23). Ceea ce este cu totul firesc, căci călcarea ascultării de Dumnezeu, care este totodată și călcare a dumnezeieștii